
30 års forskning om leger

LEGELIVET

ERLEND HEM

erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem er instituttsjef ved Legeforskningsinstituttet og professor ved Universitetet i Oslo.

De fleste legene i Norge er sunne, friske og fornøyde. De lever lenge og er aktive også utenfor faget.

Legeforskningsinstituttet fyller 30 år i 2022. Aktiviteten har vært stor: Instituttets forskere har publisert over 400 vitenskapelige artikler og bidratt til 20 doktoravhandlinger (1).

Mange har fremstilt leger i flere land som en misfornøyd og utbrent profesjonsgruppe. Studiene fra Legeforskningsinstituttet viser imidlertid et annet bilde. Gjennom gjentatte, solide målinger basert på gode data fra representative utvalg har man vist at de fleste legene i Norge har det bra og har både initiativ og mulighet til å si fra når det trengs.

Legepanelet

Legekårsundersøkelsen ble etablert i 1992 og skulle omfatte alle yrkesaktive leger i Norge, den gang til sammen 11 266 leger. Året etter ble det sendt spørreskjemaer til 9 266 leger. Samtidig ble et tilfeldig utvalg på 2 000 leger skilt ut til en longitudinell studie. Denne siste gruppen utgjør det såkalte Legepanelet, som siden den gang har blitt fulgt opp annethvert år, dels med gjentatte og dels med nye spørsmål. Dette panelet blir gjerne omtalt som Legeforskningsinstituttets arvesølv (1). I 2021 ble den 15. datainnsamlingen gjennomført. Svarprosenten har hver gang holdt seg over 70, noe som gir data av høy kvalitet.

Studier av medisinstudenter

Ved oppstarten i 1992 ble det bestemt at forskningen også skulle omfatte medisinstudenter. Ved en studentundersøkelse i 1993 ble det delt ut spørreskjema til alle medisinstudentene som begynte på eller avsluttet studiet det året ved de fire medisinske fakultetene i Norge. Disse to studentkohortene har senere blitt fulgt opp seks ganger i perioden 1996–2019 med nye spørreskjema under betegnelsen NORDOC (*The Longitudinal Study of Norwegian Medical Students and Doctors*).

I hele etterkrigstiden har en stor andel av norske leger fått sin utdannelse i utlandet. Siden slutten av 2000-årene har universiteter i tidligere østblokkland, særlig Polen, vært populære. Legeforskningsinstituttet har gjennomført flere spørreskjemaundersøkelser, og et sentralt funn er at forskjeller i selvrapporterte ferdigheter blir borte etter noen års legearbeid i Norge (2, 3).

Legers jobbtilfredshet

I Legepanelet er jobbtilfredshet målt med spørreskjemaet *Job Satisfaction Scale* (JSS). Dette instrumentet brukes både til å måle gruppeforskjeller, f.eks. mellom sykehusleger og allmennleger, og til å se på endringer over tid. Blant legene i Norge finnes et *jobbtilfredshetshierarki*, der de privatpraktiserende spesialistene er de mest fornøyde, og sykehuslegene de minst fornøyde (4). Opplevelsen av profesjonell autonomi, for eksempel med hensyn til arbeidstid, ser ut til å være en viktig faktor.

«Rundt 2010 snudde det. De hittil siste publiserte målingene viste en signifikant nedgang i jobbtilfredshet blant både allmennleger og sykehusleger»

Norske leger har ligget stabilt og høyt i jobbtilfredshet fra målingene startet i 1994 og frem til 2008. Men rundt 2010 snudde det. De hittil siste publiserte målingene viste en signifikant nedgang i jobbtilfredshet blant både allmennleger og sykehusleger (5). Et gjennomgående tema er at legene i økende

grad opplever at de ikke har nok kontroll over sin profesjonsutøvelse. Allmennlegene opplever at de stadig blir pålagt nye oppgaver, mens sykehuslegene må forholde seg til nye registreringsrutiner og arbeidstidsbestemmelser.

Leger som møter veggen

Omtrent samtidig med at Legekårsundersøkelsen kom i gang, ble også to andre viktige initiativ startet opp: Støttekollegaordningen og Ressurssenteret Villa Sana, som Legeforskningsinstituttet gjennom alle år har hatt regelmessig samarbeid med. Støttekollegaordningen består av et uformelt nettverk av spesielt dedikerte og spesialtrente leger forankret i Legeforeningens fylkesavdelinger som stiller opp hvis en kollega trenger hjelp. Ressurssenteret Villa Sana er et hus på området til Modum Bad der leger kan få hjelp, enten gjennom en hel dags samtaler eller på et ukeskurs sammen med kolleger i samme situasjon.

REFERENCES

1. Aasland OG. Tretti års legeforskning. Michael 2022; 22: 264–89. <https://www.michaeljournal.no/article/2022/09/Tretti-ars-legeforskning> Lest 30.9.2022.
2. Aasland OG. Medisinutdanningen – gammeldags motor i ny bil. Michael 2022; 19: 32–43. <https://www.michaeljournal.no/article/2022/02/Medisinutdanningen---gammeldags-motor-i-ny-bil> Lest 30.9.2022.
3. Wiers-Jenssen J, Aasland OG. Selvvurderte ferdigheter blant norske leger utdannet i utlandet og i Norge Søkelys på arbeidslivet 2010; 27: 364–79. [CrossRef]
4. Nylenna M, Aasland OG. Jobbtilfredshet blant norske leger. Tidsskr Nor Legeforen 2010; 130: 1028–31. [PubMed][CrossRef]
5. Rosta J, Aasland Og, Nylenna M. Changes in job satisfaction among doctors in Norway from 2010 to 2017: a study based on repeated surveys. BMJ Open 2019; 9: e027891. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 7. november 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0631
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 27. mars 2026.